

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

(Υπόθεση Αρ. 428/2014)

26 Ιανουαρίου 2018
[Φ. ΚΩΜΟΔΡΟΜΟΣ, Δ.Δ.Δ.]

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΑΡΘΡΑ 12, 30, 28 ΚΑΙ 146 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

SALAMIS SHIPPING SERVICES LTD

Αιτητές

ΚΑΙ

1. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ
2. ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΜΕΣΩ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Καθ' ων η Αίτηση

Α.Σ. Αγγελίδης, για τους Αιτητές

*Β. Χριστοφόρου (κα), Δικηγόρος της Δημοκρατίας, για τους Καθ' ων η
Αίτηση*

ΑΠΟΦΑΣΗ

Φ. ΚΩΜΟΔΡΟΜΟΣ, Δ.Δ.Δ.: Προσβάλλεται ως άκυρη, παράνομη και
στερημένη οποιουδήποτε εννόμου αποτελέσματος η απόφαση της καθ'

ης η αίτηση 1, Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού («η Επιτροπή»), ημερομηνίας 26.2.2014, η οποία γνωστοποιήθηκε στους αιτητές δια σχετικής επιστολής ημερομηνίας 28.2.2014 και δια της οποίας ανακλήθηκε προηγηθείσα (ημερομηνίας 31.1.2014) απόφαση της Επιτροπής να ανακαλέσει την αρχικώς ληφθείσα απόφασή της, ημερομηνίας 9.1.2013, δυνάμει της οποίας είχε επιβληθεί στους αιτητές, Salamis Shipping Services Ltd, συνολικό διοικητικό πρόστιμο εκ €217.721,00 επειδή κρίθηκε ότι αυτοί είχαν παραβιάσει τα άρθρα 6(1)(β) και 6(2) του περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμου του 2008 (Ν.13(Ι)/2008), ως αυτός ίσχυε κατά τον ουσιώδη χρόνο («ο Νόμος»), ως αποτέλεσμα της κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης που κατείχαν στην αγορά μεταφοράς εμπορευμάτων και της καταχρηστικής εκμετάλλευσης σχέσης οικονομικής εξάρτησης.

Τα γεγονότα

Το ιστορικό της υπόθεσης ανάγεται στο έτος 2007, όταν η εταιρεία P&M Air-Sea-Land Services Ltd είχε υποβάλει στην Επιτροπή καταγγελία αναφορικά με παράβαση του προαναφερθέντος άρθρου 6 του Νόμου από τους αιτητές.

Εκκρεμούσης της έρευνας αναφορικά με την πιο πάνω καταγγελία, η Υπηρεσία της Επιτροπής, στις 27.7.2011, ενημέρωσε τους αιτητές ότι, με βάση την ακυρωτική απόφαση της Πλήρους Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην **Exxon Mobil Cyprus Ltd κ.α. v. ΕΠΑ (2011) 3 Α.Α.Δ. 449**, όπου κρίθηκε ως παράνομος ο διορισμός του Προέδρου της Ε.Π.Α., τα πράγματα μεταβλήθηκαν και πως θα ενημερώνονταν για τον περαιτέρω χειρισμό της υπόθεσης. Ενόψει αυτής της εξέλιξης, η Επιτροπή, υπό τη νέα της πλέον σύνθεση, είχε αποφασίσει να ανακαλέσει την απόφασή της ημερομηνίας 19.2.2009 για τη διεξαγωγή έρευνας και όλες τις μετέπειτα ληφθείσες αποφάσεις και να εξετάσει την παρούσα υπόθεση εξ υπαρχής.

Ακολούθησε πράγματι νέα διερεύνηση της υπόθεσης και κατά τη συνεδρία της ημερομηνίας 6.7.2012, η Επιτροπή ομόφωνα διαπίστωσε ότι πιθανολογείται εκ πρώτης όψεως παράβαση των άρθρων 6(1)(β) και 6(2) του Νόμου και αποφάσισε την κατάρτιση Έκθεσης Αιτιάσεων. Ακολούθως, κατά τη συνεδρία της ημερομηνίας 26.7.2012, η Επιτροπή, αφού αποφάσισε ομόφωνα να υιοθετήσει και εγκρίνει το κείμενο της Έκθεσης Αιτιάσεων, το κοινοποίησε τόσο στους αιτητές όσο και στην καταγγέλλουσα στις 3.8.2012, οι οποίοι κλήθηκαν να παραστούν κατά τη συνεδρία ημερομηνίας 10.9.2012 και στις 19.10.2012, ολοκληρώθηκε η ακροαματική διαδικασία.

Τελικά, στη συνεδρία της ημερομηνίας 16.11.2012, η Επιτροπή ομόφωνα κατέληξε ότι οι αιτητές παραβίαζαν (i) το άρθρο 6(1)(β) του Νόμου, ως αποτέλεσμα της κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης που αυτή κατέχει στην αγορά μεταφοράς εμπορευμάτων στα δρομολόγια Λεμεσός-Χάιφα και Λεμεσός-Πειραιάς-Λεμεσός με πλοία τύπου “ro-ro”, (ii) το άρθρο 6(2) του Νόμου, ως αποτέλεσμα της καταχρηστικής εκμετάλλευσης της σχέσης οικονομικής εξάρτησης, στην οποία βρισκόταν προς αυτούς η προαναφερθείσα εταιρεία P&M Air-Sea-Land Services Ltd και (iii) το άρθρο 6(1)(β) του Νόμου σε σχέση με την άρνηση παροχής υπηρεσιών προς την πιο πάνω εταιρεία, που είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της διάθεσης υπηρεσιών στη συνδεδεμένη αγορά διεθνών μεταφορών εμπορευμάτων από εταιρείες που κατείχαν τη σχετική άδεια.

Στις 7.1.2013, οι αιτητές υπέβαλαν δια σχετικής επιστολής τις παραστάσεις τους σε σχέση με την προς αυτούς επιβολή διοικητικού προστίμου και τελικά, στις 9.1.2013, η Επιτροπή αποφάσισε όπως επιβάλει σε αυτούς διοικητικό πρόστιμο ανερχόμενο στο ποσό των €217.721,00 για τις προαναφερθείσες παραβάσεις. Η σχετική απόφαση (αρ. 1/2013) δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας στις 8.3.2013.

Ωστόσο, στις 31.1.2014, η Επιτροπή, σε συνεδρία της, λαμβάνοντας υπόψη και σχετική γνωμάτευση του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, ομόφωνα αποφάσισε να ανακαλέσει την προαναφερθείσα απόφασή της λόγω διαπίστωσης του παράνομου της συγκρότησης της Ε.Π.Α. κατά τη λήψη της εν λόγω απόφασης, αφού η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, με την οποία διορίζονταν τα μέλη της Επιτροπής, δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας σε χρόνο μεταγενέστερο της λήψης της απόφασης, με αποτέλεσμα οι αποφάσεις της Επιτροπής μέχρι την ανωτέρω δημοσίευση της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου να μην είναι σύννομες. Οι αιτητές ενημερώθηκαν σχετικά δια επιστολής των καθ' ων η αίτηση, ημερομηνίας 4.2.2014, στην οποία και εκτίθεντο τα γεγονότα που οδήγησαν στην ανάκληση.

Εντούτοις, στη συνεδρία της ημερομηνίας 26.2.2014, η Επιτροπή ομόφωνα αποφάσισε όπως ανακαλέσει την προηγούμενη απόφασή της, ημερομηνίας 31.1.2014, λαμβάνοντας υπόψη νέα γνωμάτευση του Γενικού Εισαγγελέα, σύμφωνα με την οποία η δημοσίευση της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, δεν μπορεί να είναι συστατικό στοιχείο της απόφασης, υπό το φως των κριθέντων στην απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου

στην **ANTENNA LIMITEΔ v. ΑΡΧΗΣ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ (2013) 3 Α.Α.Δ. 738**, με την οποία κρίθηκε ότι η μη δημοσίευση της απόφασης διορισμού μελών συλλογικού διοικητικού οργάνου στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας δεν επηρεάζει το σύννομο του διορισμού. Η Επιτροπή ενημέρωσε σχετικά τους αιτητές δια σχετικής επιστολής της, ημερομηνίας 28.2.2014, γνωστοποιώντας τους ότι αναβίωσε η αρχική απόφαση της προς αυτούς επιβολής διοικητικού προστίμου εκ €217.721,00 για τις προαναφερθείσες παραβάσεις.

Οι αιτητές αντέδρασαν και στις 10.4.2014 καταχώρησαν την υπό κρίση προσφυγή.

Προτού προχωρήσω στην εξέταση της εκατέρωθεν επιχειρηματολογίας, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η απόφαση της Επιτροπής, ημερομηνίας 9.1.2013, δια της οποίας επιβλήθηκε στους αιτητές το προαναφερθέν διοικητικό πρόστιμο εκ €217.721,00 για παράβαση του άρθρου 6(1)(β) και 6(2) του Νόμου, αποτέλεσε αντικείμενο άλλης προσφυγής, την οποία το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε στις 13.7.2016 (βλ. **SALAMIS SHIPPING SERVICES LTD v. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ κ.α., Υποθ. Αρ. 846/2013, ημερ. 13.7.2016**). Κατά της εν λόγω απόφασης έχει ασκηθεί έφεση.

Περαιτέρω, σημειώνω ότι η υπό κρίση προσφυγή έχει ήδη από το στάδιο της καταχώρησης της γραπτής αγόρευσης των αιτητών αποσυρθεί όσον αφορά στην καθ' ης η αίτηση 2 και στρέφεται πλέον μόνο εναντίον της Ε.Π.Α. Ορθώς, εφόσον η Ε.Π.Α., με βάση το άρθρο 8 και τις άλλες διατάξεις του Νόμου, είναι ανεξάρτητη αρχή, η οποία έχει τη συγκρότηση, τη λειτουργία, τις αρμοδιότητες, τις εξουσίες και τα καθήκοντα που καθορίζονται από το Νόμο (βλ. **SALAMIS SHIPPING SERVICES LTD, ανωτέρω**). Συνεπώς η προσφυγή των αιτητών θα έπρεπε εξ' αρχής να στρέφεται μόνο εναντίον της Ε.Π.Α. ως ανεξάρτητης αρχής, δεδομένου και του αντικειμένου εξέτασης της παρούσας προσφυγής, που είναι αποκλειστικά και μόνο η απόφαση ανάκλησης, ημερομηνίας 26.2.2014, ως έχει εκτεθεί πιο πάνω.

Νομικοί Ισχυρισμοί

Αποτελεί βασικό άξονα της επιχειρηματολογίας των αιτητών ότι με τη δεύτερη ανάκληση, ήτοι την προσβαλλόμενη πράξη, δεν αναβιώνει η ανακληθείσα με την πρώτη ανάκληση διοικητική πράξη. Περαιτέρω, οι αιτητές εισηγούνται ότι η πρώτη ανάκληση έγινε ελεύθερα από την Ε.Π.Α., εξαφανίζοντας εξ' υπαρχής την αρχική της απόφαση, «*ανάλογα και/ή ως συμβαίνει με μια ακυρωτική απόφαση κατά το Άρθρο 146(4) του Συντάγματος*». Αυτή δε η ανάκληση, που κατέστη οριστική και

τελεσίδικη έναντι πάντων, ήταν μια νέα εκτελεστή πράξη που ασκήθηκε ως καθήκον της Διοίκησης για να εξαφανιστεί η αρχική απόφαση της τελευταίας, γιατί έτσι κρίθηκε ως ορθό από την Ε.Π.Α.. Γίνεται συναφώς αναφορά σε ημεδαπή νομολογία επί του θέματος.

Περαιτέρω, εφόσον η ανάκληση αυτή εξ' ολοκλήρου οδήγησε σε εξαφάνιση την αρχικώς ληφθείσα απόφαση, ημερομηνίας 9.1.2013, δεν μπορούσε η Επιτροπή, υπό νέα σύνθεση, να επαναφέρει στη ζωή πράξη άλλης σύνθεσης, όπως συνέβη εν προκειμένω.

Μετά δε την εν λόγω ανάκληση, συνεχίζει ο κ. Αγγελίδης, η Επιτροπή, αντί να αναστείλει την εκτέλεση της πράξης, ως επιτάσσουν οι αρχές της χρηστής διοίκησης, ξεκίνησε νέα επανεξέταση, υπό νέα σύνθεση και από μηδενική βάση, ενώ υπήρξε και συνέχεια στις ενέργειές της. Μάλιστα, κατά τον ευπαίδευτο συνήγορο των αιτητών, ενώ, μετά την ανάκληση προχωρούσε η επανεξέταση, εμφανίστηκε αναρμόδια η γνωμάτευση του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, ημερομηνίας 20.2.2014, την οποία η Επιτροπή, κακόπιστα και με προφανή ασυνέπεια, *«δέχθηκε απνευστί, δέσμια, υπό πλάνη και αντίθετα στη διακριτική της εξουσία και/ή το Νόμο και/ή τη νομολογία»*, μεταβάλλοντας αντιφατικά τη στάση της και προχωρώντας στην επίδικη ανακλητική απόφαση, η οποία όμως, υπό τις περιστάσεις, δεν

μπορούσε να επαναφέρει στη ζωή την ήδη ανακληθείσα και εξαφανισθείσα εξ' υπαρχής απόφαση ημερομηνίας 9.1.2013, που είχε ληφθεί από το τότε Διοικητικό Συμβούλιο της Ε.Π.Α.. Συναφώς, ο συνήγορος των αιτητών προβάλλει και τον ισχυρισμό ότι η Ε.Π.Α. δεν είχε νομική υποχρέωση «να ενεργήσει τυφλά», κατά τον τρόπο που αποφάσισε υπό το φως της προαναφερθείσας γνωμάτευσης «που διέταξε αναβίωση της τότε πράξης». Η όποια δε νομική συμβουλή του Γενικού Εισαγγελέα δεν μπορούσε να περιέχει εντολή για το πώς θα ενεργήσει η Ε.Π.Α..

Επιπρόσθετα, εγείρεται ο ισχυρισμός ότι ούτε ο περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμος του 1999 (Ν.158(Ι)/1999), ούτε ο Νόμος προβλέπει, είτε για τη δυνατότητα ανάκλησης προηγηθείσας ανακλητικής πράξης, είτε για αναβίωση της ανακληθείσας εξ' υπαρχής απόφασης. Ήταν δε αδύνατο η Ε.Π.Α. με διαφορετική πλέον σύνθεση, να αποφασίσει την αναβίωση προηγούμενης πράξης της που λήφθηκε υπό άλλη σύνθεση, ως έγινε εν προκειμένω. Με αυτό τον τρόπο, εισηγείται ο κ. Αγγελίδης, ουσιαστικά η Ε.Π.Α. αναδημιούργησε, χωρίς να έχει οποιαδήποτε νόμιμη εξουσία προς τούτο, μια ήδη εξαφανισθείσα απόφαση οργάνου, που λήφθηκε υπό διαφορετική σύνθεση: κατά κατάχρηση εξουσίας και παράνομα έλαβε χώρα η ανάκληση της προηγηθείσας ανάκλησης.

Τέλος, προβάλλεται και ο ισχυρισμός ότι η επίδικη απόφαση ανάκλησης λήφθηκε υπό καθεστώς πλάνης, εφόσον η Ε.Π.Α. όχι μόνο είχε ήδη λάβει νέα δική της ανακλητική απόφαση (ημερομηνίας 31.1.2014) που ήταν η αφετηρία επανεξέτασης σε σχέση με τον ουσιώδη τότε χρόνο, αλλά και γιατί η εν λόγω επανεξέταση είχε προχωρήσει περαιτέρω: δεν υπήρχε τίποτε άλλο παρά μόνο η νέα επανεξέταση, αφού η πρώτη ανάκληση εξαφάνισε την αρχική πράξη εξ' υπαρχής, με αποτέλεσμα η αναβίωσή της να καθίσταται αδύνατη.

Αντικρούοντας τα πιο πάνω, οι καθ' ων η αίτηση προτάσσουν στην εμπροσθοφυλακή της επιχειρηματολογίας τους τον ισχυρισμό ότι η παρούσα περίπτωση αφορά ανάκληση παράνομης ανακλητικής πράξης, ήτοι εκείνης με ημερομηνία 31.1.2014, η οποία καθόλα νόμιμα διενεργήθηκε. Η δε προσβαλλόμενη απόφαση αποκαθιστά τη νομιμότητα με την αναβίωση της αρχικώς ληφθείσας απόφασης, ημερομηνίας 9.1.2013. Γίνεται επ' αυτού εκτενής αναφορά σε ημεδαπή νομολογία, με ιδιαίτερη μνεία στην απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην **Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου v. Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού, Υποθ. Αρ. 256/2013, ημερ. 22.12.2015.**

Εφόσον δε διαπιστώθηκε ότι εσφαλμένα και/ή πεπλανημένα αποφασίστηκε η πρώτη ανάκληση, αυτή, ως παράνομη διοικητική πράξη, μπορούσε νόμιμα να ανακληθεί δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 54 του Νόμου 158(Ι)/1999, όπερ και εγένετο εντός ευλόγου χρόνου. Υπεραμυνόμενη των ενεργειών της Διοίκησης εν προκειμένω, η ευπαίδευτη συνήγορος για τους καθ' ων η αίτηση εισηγείται ότι ορθώς η Επιτροπή προχώρησε στην επίδικη ανάκληση εφόσον διαπίστωσε ότι η πρώτη ανάκληση ημερομηνίας 31.1.2014 ήταν παράνομη καθότι η νομολογία στην οποία αυτή είχε στηριχθεί, ανετράπη με νέα απόφαση της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Τονίζει συναφώς ότι παρά το γεγονός ότι με την πρώτη πράξη ανάκλησης η Επιτροπή αποφάσισε την επανεξέταση της υπόθεσης, ουσιαστικά αυτή δεν προέβη σε καμιά νέα ενέργεια έρευνας ή επανεξέτασης της υπόθεσης, καθότι περιήλθε σε γνώση της η νεότερη νομολογία που οδήγησε στη λήψη της επίδικης απόφασης. Επέβαλλαν δε τη λήψη της εν λόγω απόφασης οι αρχές της νομιμότητας και της υποχρέωσης των διοικητικών οργάνων να συμμορφώνονται με τις αποφάσεις των Δικαστηρίων. Προς ενίσχυση της επιχειρηματολογίας τους, οι καθ' ων η αίτηση με παρέπεμψαν σε ημεδαπή νομολογία, αλλά και σε συγγράμματα της Ελληνικής βιβλιογραφίας, αναφορικά με τη δυνατότητα ανάκλησης παρανόμως ανακληθείσας πράξης.

Περαιτέρω, κατά τους καθ' ων η αίτηση, ούτε και θέμα σύνθεσης της Επιτροπής υφίσταται και ουδεμία επίδραση στην κατάληξη της παρούσας υπόθεσης μπορεί να έχει ένα τέτοιο θέμα, εφόσον με την επίδικη απόφαση η Επιτροπή δεν επανεξέτασε με οποιοδήποτε τρόπο την αρχικώς ληφθείσα απόφαση, ημερομηνίας 9.1.2013, αλλά απλώς προχώρησε στην ανάκληση της δικής της, παράνομης απόφασης, ημερομηνίας 31.1.2014, με φυσικό επακόλουθο να επανέλθει η κατάσταση που ίσχυε πριν από την πρώτη ανάκληση. Αυτό δε που έχει σημασία, συνεχίζει η συνήγορος των καθ' ων η αίτηση, είναι η σύνθεση του οργάνου να είναι νόμιμη κατά τη λήψη της απόφασής του, κατ' εφαρμογή του άρθρου 21 του περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμου (Ν.158(Ι)/1999), όπερ και εγένετο εν προκειμένω, σύμφωνα με το οποίο δεν απαιτείται τα ίδια πρόσωπα που εξέδωσαν την ακυρωθείσα απόφαση να την επανεξετάσουν, εφόσον στο μεσοδιάστημα υπήρξε αλλαγή στη σύνθεση του οργάνου. Συγκρούεται δε με τη λογική και οδηγεί σε πρακτικά αδιέξοδα ο ισχυρισμός των αιτητών ότι σε περίπτωση που αναβιώνει μια απόφαση διοικητικού οργάνου ληφθείσα υπό συγκεκριμένη σύνθεση, η απόφαση του ίδιου οργάνου που ενεργεί υπό διαφορετική σύνθεση και επαναφέρει, δια της ανακλήσεως, την εν λόγω απόφαση, δεν είναι νόμιμη.

Προβάλλεται, τέλος, ότι η Επιτροπή, ασκώντας τη διακριτική της εξουσία, προχώρησε η ίδια σε αξιολόγηση των ενώπιον της δεδομένων, χωρίς να αντιμετωπίζει τη γνωμάτευση του Γενικού Εισαγγελέα ως δεσμευτική διαταγή και από πουθενά δεν προκύπτουν οι περί του αντιθέτου ισχυρισμοί των αιτητών. Απορρίπτονται συναφώς και οι υπό των αιτητών προβαλλόμενοι ισχυρισμοί περί πλάνης που εμφιλοχώρησε κατά τη λήψη της επίδικης απόφασης, καθώς και περί υπέρβασης εξουσίας.

Δεύτερος εγειρόμενος λόγος ακύρωσης έγκειται στον ισχυρισμό περί παραβίασης του προηγούμενου δικαιώματος ακρόασης των αιτητών. Κατά τον κ. Αγγελίδη, δεδομένου ότι με την πρώτη ανάκληση εξαφανίστηκε εξ' υπαρχής η βλαπτική για τους αιτητές συνέπεια που είχε επιφέρει η επιβολή διοικητικού προστίμου, η δεύτερη ανακλητική (και επίδικη) απόφαση, ημερομηνίας 26.2.2014, ήταν άκρως δυσμενής και λήφθηκε χωρίς προηγουμένως να τηρηθεί ο κανόνας της φυσικής δικαιοσύνης που επέτασσε την προς τους αιτητές χορήγηση του δικαιώματος να ακουστούν.

Εκ διαμέτρου αντίθετη είναι και επ' αυτού του σημείου η θέση των καθ' ων η αίτηση, οι οποίοι αντιτείνουν ότι δεν συνέτρεχε οποιοσδήποτε λόγος για να παρασχεθεί στους αιτητές εκ νέου το δικαίωμα

προηγούμενης ακρόασης, εφόσον, κατ' εφαρμογή του Νόμου, το εν λόγω δικαίωμα παρασχέθηκε σε αυτούς ήδη πριν από τη λήψη της απόφασης επιβολής διοικητικού προστίμου, ημερομηνίας 9.1.2013. Η δε επίδικη ανακλητική πράξη στηρίζεται σε αντικειμενικά δεδομένα και λήφθηκε ασχέτως της υπαιτιότητας των αιτητών, με αποτέλεσμα, κατά πάγια νομολογία, να μην απαιτείται εκ νέου η προηγούμενη ακρόασή τους.

Η κατάληξη

Έχω εξετάσει προσεκτικά τα γεγονότα που περιβάλλουν την παρούσα υπόθεση, την προσβαλλόμενη απόφαση, καθώς και όλα τα στοιχεία που τέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, τα οποία αποτέλεσαν το υπόβαθρο για προώθηση των εκατέρωθεν θέσεων, είτε υπέρ είτε κατά της νομιμότητας της προσβαλλόμενης πράξης.

Εν πρώτοις, όσον αφορά το ζήτημα που για πρώτη φορά έθεσαν οι αιτητές δια της απαντητικής τους γραπτής αγόρευσης ως θέμα δημοσίας τάξης, ήτοι αυτό της πάσχουσας σύνθεσης της Επιτροπής κατά τη συνεδρία λήψης της προσβαλλόμενης απόφασης, στις 26.2.2014, λόγω της συμμετοχής του Χρίστου Τσίγκη, ο οποίος, κατά τον ουσιώδη χρόνο, ήταν μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΔΗ.ΚΟ.,

με παραπομπή στα κριθέντα στην απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου στην **Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου v. Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού, Υποθ. Αρ. 5651/2013, ημερ. 29/1/2016**, αρκεί να λεχθεί ότι το συγκεκριμένο ζήτημα έχει οριστικά επιλυθεί με την απόφαση (κατά πλειοψηφία) του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην **Έφεση κατά Αποφάσεως Διοικητικού Δικαστηρίου, αρ. 2/2016, Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού και Αρχής Τηλεπικοινωνιών Κύπρου, ημερ. 3.3.2017**, η οποία και ανέτρεψε την πιο πάνω απόφαση. Κατά συνέπεια, ο εν λόγω ισχυρισμός των αιτητών απορρίπτεται.

Όσον αφορά στον πρώτο εγειρόμενο λόγο ακύρωσης, σημειώνω τα εξής:

Η Επιτροπή προχώρησε στην πρώτη ανάκληση, ήτοι αυτήν ημερομηνίας 31.1.2014, επειδή θεώρησε ότι η δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, με την οποία είχαν διορισθεί τα μέλη της που έλαβαν την (ανακαλούμενη) απόφαση επιβολής διοικητικού προστίμου στους αιτητές, αποτελούσε προαπαιτούμενο για την έναρξη ισχύος της εν λόγω απόφασης, λαμβάνοντας υπόψη και σχετική γνωμάτευση του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας και, προφανώς, αγνοώντας την ύπαρξη της ήδη εκδοθείσας, από 9.12.2013, απόφασης στην

ANTENNA LIMITEΔ, ανωτέρω. Η τελευταία, στην οποία κρίθηκε ότι η μη δημοσίευση της απόφασης διορισμού μελών συλλογικού διοικητικού οργάνου στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας δεν επηρεάζει το σύννομο του διορισμού του οργάνου, αποτέλεσε το λόγο για τον οποίο η Επιτροπή, στις 26.2.2014, ομόφωνα αποφάσισε την ανάκληση της πρώτης ανακλητικής της πράξης, βασιζόμενη σε νέα γνωμάτευση του Γενικού Εισαγγελέα.

Με αυτά τα δεδομένα, κρίνω ότι ορθώς οι καθ' ων η αίτηση προχώρησαν δια της προσβαλλόμενης ανακλητικής πράξης στην ανάκληση της πρώτης απόφασης ανάκλησης, ημερομηνίας 31.1.2014, εφόσον, πράγματι, προκύπτει ότι η Επιτροπή, υπό το φως της απόφασης του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην **ANTENNA LIMITEΔ, ανωτέρω**, ορθώς διαπίστωσε ότι λανθασμένα και/ή πεπλανημένα είχε αποφασίσει την εν λόγω πρώτη ανάκληση. Ούτε και μπορεί να λεχθεί ότι είχε παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης ανάκλησης, ούτως ώστε να τίθεται ζήτημα παρόδου του εύλογου χρόνου, εφόσον η δεύτερη ανακλητική απόφαση έλαβε χώρα σε διάστημα μικρότερο του ενός μηνός από τη λήψη της πρώτης. Ο δε λόγος που λήφθηκε η επίδικη ανάκληση ήταν καθαρά λόγος που δεν αφορούσε στην ουσία της ενώπιον της Επιτροπής υπόθεσης, ήτοι την απόφαση επιβολής διοικητικού προστίμου στους αιτητές, η οποία από

την ημερομηνία λήψης της, στις 9.1.2013, παρέμεινε άθικτη, αλλά ανάγεται σε ζήτημα σύνθεσης συλλογικού οργάνου ως έχει εκτεθεί πιο πάνω. Συνεπώς, ούτε και ζήτημα δημιουργίας δικαιωμάτων και/ή ευνοϊκών καταστάσεων για τους αιτητές στο μεσοδιάστημα μεταξύ πρώτης και δεύτερης ανάκλησης μπορεί να τίθεται, ενώ ούτε και διενεργήθηκε οποιαδήποτε πράξη επανεξέτασης της υπόθεσης μετά την πρώτη ανακλητική απόφαση μέχρι και την λήψη της επίδικης απόφασης.

Ενόψει των πιο πάνω, θεωρώ ότι υπήρξε εν προκειμένω ανάκληση παράνομης διοικητικής πράξης, η οποία, κατά πάγια νομολογία και λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων του άρθρου 54 του Νόμου 158(Ι)/1999, και δη του εδαφίου (1), έλαβε χώρα νόμιμα. Υπενθυμίζω συναφώς ότι σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο 54(1)-

«(1) Τηρουμένων των πιο κάτω εδαφίων, θεωρείται παράβαση των αρχών της διοικητικών χρηστής διοίκησης η ανάκληση από τη διοίκηση μετά πάροδο εύλογου χρόνου πράξης της έστω και παράνομης, που στο μεταξύ δημιούργησε δικαιώματα και γενικά ευνοϊκές για το διοικούμενο καταστάσεις. Η ύπαρξη του εύλογου χρόνου κρίνεται από τις ειδικές περιστάσεις κάθε υπόθεσης.»

Αποτελεί δε πάγια αρχή που διέπει το θέμα της ανάκλησης των διοικητικών πράξεων ότι επιτρέπεται καταρχήν ελεύθερα η ανάκληση

των παράνομων ή πλημμελών ατομικών ή ατομικών γενικού περιεχομένου διοικητικών πράξεων, ανεξάρτητα από το εάν από τις πράξεις αυτές έχουν απορρεύσει δικαιώματα των διοικουμένων, εφόσον βεβαίως η ανάκληση γίνει μέσα σε εύλογο χρόνο από την έκδοσή τους. Στο σύγγραμμα του **Επ. Σπηλιωτόπουλου «Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου», 12η έκδοση, Μέρος Ι, παρ. 177, σ. 193-194**, πέραν των πιο πάνω, αναφέρονται και τα εξής, άμεσα σχετικά με την υπό κρίση περίπτωση:

«Παράνομες ή πλημμελείς στην προκειμένη περίπτωση είναι οι διοικητικές πράξεις που πάσχουν από ακυρότητα και οι οποίες, εάν προσβάλλονταν με αίτηση ακυρώσεως ή προσφυγή, θα ακυρώνονταν. Η ανάκληση χωρεί μόνο για σκοπούς νομιμότητας και όχι για διαφορετική εκτίμηση των ίδιων πραγματικών περιστατικών (ΣΕ 3629/1984), εκτός εάν συντρέχει λόγος δημόσιου συμφέροντος (ΣΕ 441/1984, 3398/1987). Περιλαμβάνονται δε στις πράξεις αυτές και εκείνες που έχουν εκδοθεί κατά πλάνη περί τα πράγματα (κατωτ. αριθ. 510), δηλαδή, βάσει προφανώς εσφαλμένης αντίληψης (που προκύπτει από αναμφισβήτητα στοιχεία του φακέλου) για τη συνδρομή των πραγματικών δεδομένων τα οποία αποτελούν την προϋπόθεση της εκδόσεως τους (ΣΕ 3957/1978, 3550, 3554/1988). Ο εύλογος χρόνος κρίνεται από το δικαστήριο κατ' εκτίμηση των συνθηκών κάθε περίπτωσης, δεν μπορεί όμως, σύμφωνα με τον ΑΝ261/1968, να είναι λιγότερος από πέντε έτη από την έκδοση της πράξης, εκτός αν υπάρχει αντίθετη ειδική διάταξη (ΣΕ 3424/1988). Η δε ανάκληση δεν αποκλείεται από το γεγονός ότι η ανακαλούμενη

πράξη έχει προσβληθεί με αίτηση ακυρώσεως (ΣΕ 2800/1991) ή προσφυγή.».

Με αυτά τα δεδομένα, καταλήγω ότι οι καθ' ων η αίτηση ορθά και νόμιμα προχώρησαν στην ανάκληση της πρώτης ανακλητικής τους απόφασης ημερομηνίας 31.1.2014. Με την επίδικη ανάκληση, επήλθε διόρθωση του σφάλματος των καθ' ων η αίτηση και, κατ' επέκταση, αποκατάσταση της νομιμότητας.

Περαιτέρω, σε άμεση συνάρτηση με τα πιο πάνω και υπό το φως της διαχρονικής νομολογίας επί του θέματος, κρίνω ότι ορθώς οι καθ' ων η αίτηση έκριναν ότι δια της εν λόγω ανακλήσεως, η αρχική απόφαση επιβολής διοικητικού προστίμου στους αιτητές αναβίωσε. Στην **Χαράλαμπος Νικόλα Θεοδώρου ν. Επαρχιακός Διευθυντής Τμήματος Πολεοδομίας & Οικήσεως Πάφου (2006) 3 Α.Α.Δ. 190, 195**, αναφέρθηκαν τα εξής άμεσα σχετικά και διαφωτιστικά επί του υπό συζήτηση θέματος:

«Η ανάκληση των παράνομων πράξεων, κατά κανόνα, τις εξαφανίζει και ανατρέχει στον χρόνο της έκδοσής τους, αποκαθιστώντας τη νομική κατάσταση που υπήρχε πριν από την έκδοση των ανακαλούμενων πράξεων (ΣΕ 15/1978). Σε περίπτωση ανάκλησης της ανακλητικής πράξης, αναβιώνει η αρχική πράξη (ΣΕ 2979/1969,

2915/1987. Βλέπε ακόμα Επ. Π. Σπηλιωτόπουλου, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, έκτη έκδοση, παρ. 181, σελ. 183).»

(Η υπογράμμιση προστέθηκε).

Ανάλογη δε προσέγγιση επί του θέματος έγινε από το Ανώτατο Δικαστήριο στις **ΑΤΗΚ ν. Επιτροπή Προστασίας Ανταγωνισμού, ανωτέρω** και **SALAMIS SHIPPING SERVICES LTD ν. Επιτροπή Προστασίας Ανταγωνισμού κ.α., Υποθ. Αρ. 846/2013, ημερ. 13.7.2016**. Μάλιστα, η τελευταία αυτή, απορριπτική, απόφαση αφορά στην κρίση του Δικαστηρίου επί της προσφυγής των αιτητών επί της προαναφερθείσας απόφασης της Επιτροπής, ημερομηνίας 9.1.2013, να επιβάλει σε αυτούς διοικητικό πρόστιμο.

Στο σύγγραμμα του **Α. Τάχου Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 6η Έκδοση, σελ. 588**, αναφέρονται τα ακόλουθα σχετικά:

«Η ανάκληση, η οποία συνεπάγεται την αναβίωση της αρχικής διοικητικής πράξης, που είχε παρανόμως ανακληθεί με την ανακαλούμενη πράξη, είναι πάντοτε επιτρεπτή με τις ίδιες προϋποθέσεις της αρχικής ανάκλησης, χωρίς μάλιστα έρευνα της συνδρομής των ουσιαστικών προϋποθέσεων έκδοσης της αρχικής εκείνης πράξης και χωρίς την τήρηση της προβλεπόμενης από το νόμο για την έκδοσή της διαδικασίας.

Διότι με την ανάκληση της παράνομης ανακλητικής πράξης, δεν επιχειρείται εξ υπαρχής νέα για το μέλλον ρύθμιση, αλλά επιδιώκεται η αποκατάσταση της νομιμότητας σχετικά με υφιστάμενη νομική κατάσταση, την οποία ανέτρεψε η παράνομη ανακλητική πράξη (ΣΕ 312/1994, 3638/1996)».

(Η έμφαση προστέθηκε)

Επιπρόσθετα, στην υπόθεση **ΣΤΕ 312/1994**, στην οποία παραπέμπουν και οι δυο προαναφερθείσες αποφάσεις, εξετάστηκε η ανάκληση ανακλητικής πράξης και λέχθηκαν τα ακόλουθα:

«Επειδή κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, οι διοικητικές πράξεις μπορεί να ανακληθούν για λόγους αναγόμενους στη νομιμότητα τους, μέσα σε εύλογο χρόνο, εν όψει των συγκεκριμένων περιστάσεων, χρόνο από την έκδοση τους ή χωρίς χρονικό περιορισμό, εάν στην περίπτωση αυτή συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος ή εάν την έκδοση της παράνομης πράξης προκάλεσε δόλια ενέργεια του ενδιαφερόμενου. Η εν λόγω αρχή έχει εφαρμογή όχι μόνο επί διοικητικών πράξεων με τις οποίες πρώτον δημιουργείται ή τροποποιείται για το μέλλον κάποια νομική κατάσταση, αλλά και επί πράξεων ανακλητικών με τις οποίες δηλαδή ανακαλείται προγενέστερη εκτελεστή διοικητική πράξη. Και στην τελευταία αυτή περίπτωση η ανάκληση, η οποία συνεπάγεται και την αναβίωση της αρχικής διοικητικής πράξης, που είχε παρανόμως ανακληθεί με την ήδη ανακαλούμενη πράξη, είναι πάντοτε επιτρεπτή με τις ίδιες προϋποθέσεις, χωρίς μάλιστα έρευνα της συνδρομής των ουσιαστικών προϋποθέσεων έκδοσης της

αρχικής πράξης και χωρίς τήρηση της προβλεπόμενης από το νόμο για την έκδοση της διαδικασίας. Και τούτο διότι με την ανάκληση της παράνομης ανακλητικής πράξης, δεν επιχειρείται εξ υπαρχής νέα για το μέλλον ρύθμιση, αλλά επιδιώκεται η αποκατάσταση της νομιμότητας σχετικά με υφιστάμενη νομική κατάσταση, την οποία ανέτρεψε η παράνομη ανακλητική πράξη.».

(Η έμφαση προστέθηκε)

Υπό το φως των πιο πάνω κατευθυντήριων, κρίνω ότι καθόλα νόμιμα οι καθ' ων η αίτηση προχώρησαν στην επίδικη ανάκληση, δια της οποίας αναβίωσε η αρχική απόφασή τους, προς αποκατάσταση της νομιμότητας, η οποία, ως έχει εκτεθεί πιο πάνω, είχε παραβιαστεί με την πρώτη ανακλητική απόφαση. Ούτε και μπορεί να επηρεάσει την κατάληξή μου ως προς τη νομιμότητα της επίδικης ανάκλησης το γεγονός ότι η σύνθεση της Επιτροπής που έλαβε την επίδικη ανακλητική απόφαση, ήταν διαφορετική από αυτήν που είχε λάβει την απόφαση επιβολής διοικητικού προστίμου (αρχική πράξη) εφόσον, πέραν της αποκατάστασης της νομιμότητας, η οποία επήλθε δια της επίδικης ανάκλησης και την αναβίωση της αρχικής πράξης, η Επιτροπή δεν επανεξέτασε με οποιοδήποτε τρόπο την εν λόγω αρχική πράξη, η οποία, ως ήδη ελέχθη, είχε παραμείνει από 9.1.2013 (ημερομηνία λήψης αυτής) άθικτη. Ούτε και υπήρξε οποιαδήποτε πράξη επανεξέτασης μεταξύ πρώτης και δεύτερης ανάκλησης.

Εν πάση περιπτώσει, κατ' εφαρμογή της πιο πάνω νομολογίας, δεν απαιτούνταν εν προκειμένω οποιαδήποτε έρευνα της συνδρομής των ουσιαστικών προϋποθέσεων έκδοσης της αρχικής πράξης, ούτε και η τήρηση της υπό του νόμου προβλεπόμενης για την έκδοσή της διαδικασίας. Αυτό που απαιτείται, όπως ορθώς επισημαίνουν και οι καθ' ων η αίτηση, είναι η νομιμότητα της σύνθεσης του οργάνου κατά το χρόνο λήψης της απόφασής του (βλ. άρθρο 21 του Νόμου 158(Ι)/1999). Εν προκειμένω, η σύνθεση της Επιτροπής κατά το χρόνο λήψης της επίδικης απόφασης ήταν η ίδια με αυτήν που έλαβε την πρώτη ανακλητική απόφαση. Το γεγονός ότι ήταν διαφορετική η σύνθεση της Επιτροπής κατά το χρόνο λήψης της αρχικής απόφασης δεν μπορεί επηρεάσει με οποιοδήποτε τρόπο τη νομιμότητα της επίδικης ανάκλησης, υπό το φως της προεκτεθείσας νομολογίας, αλλά και του άρθρου 21(5) του Νόμου 158(Ι)/1999, από το οποίο βεβαίως μπορεί να αντληθεί καθοδήγηση¹. Εξάλλου, κατά την άποψή μου, διαφορετική προσέγγιση, ήτοι η μη δυνατότητα ανάκλησης πράξης συλλογικού οργάνου εφόσον από την έκδοση της αρχικής πράξης μέχρι την ανακλητική απόφαση έχει μεσολαβήσει αλλαγή στη σύνθεσή του, θα οδηγούσε σε άτοπα αποτελέσματα και πρακτικά αδιέξοδα.

¹ Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη, «Αν μεταξύ του χρόνου που εκδόθηκε ακυρωθείσα πράξη και του χρόνου της επανεξέτασης επήλθε οποιαδήποτε αλλαγή στη σύνθεση του συλλογικού οργάνου που εξέδωσε την πράξη, στην επανεξέταση και στη λήψη νέας απόφασης καλούνται να συμμετάσχουν όλα τα μέλη του συλλογικού οργάνου.».

Ολοκληρώνω την εξέταση του πρώτου εγειρόμενου λόγου ακύρωσης, λέγοντας ότι δεν μπορώ να συμφωνήσω ούτε με τη θέση ότι οι καθ' ων η αίτηση αντιμετώπισαν τη γνωμάτευση του Γενικού Εισαγγελέα για την επίδικη ανάκληση ως δεσμευτική διαταγή. Από πουθενά δεν προκύπτει κάτι τέτοιο: είχαν δε οι καθ' ων η αίτηση κάθε δικαίωμα να ακολουθήσουν εν προκειμένω τη νομική συμβουλή του εκ του Συντάγματος προβλεπόμενου νομικού τους συμβούλου, όπερ και έπραξαν, αιτιολογώντας επαρκώς την κατάληξή τους. Εξάλλου, όπως έχει λεχθεί χαρακτηριστικά στην **Γεώργιος Φινόπουλος κ.α. ν. Δημοκρατίας, Συνεκδικαζόμενες Υποθέσεις Αρ. 1729/2011 κ.α., ημερ. 10.12.2013**, «Σ' ένα ευνομούμενο κράτος με σαφείς και οριοθετημένους ιεραρχικούς κανόνες θα αναμενόταν από το διοικητικό όργανο να ακολουθεί τη συμβουλή του νομικού του συμβούλου και δη του Γενικού Εισαγγελέα, να ανακαλεί τη διοικητική απόφαση και να προβαίνει σε νέα διαδικασία παραγωγής της πράξης, χωρίς τα προβλήματα που εντόπισε ο νομικός του σύμβουλος.».

Ενόψει των πιο πάνω, ο πρώτος προβαλλόμενος λόγος ακύρωσης απορρίπτεται ως αβάσιμος.

Περαιτέρω, κρίνω ότι ούτε ο δεύτερος εγειρόμενος λόγος ακύρωσης ευσταθεί.

Ως έχει ήδη λεχθεί, δια της προσβαλλόμενης ανακλητικής πράξεως, αναβίωσε η αρχική απόφαση της Επιτροπής, ημερομηνίας 9.1.2013, να επιβάλει το προαναφερθέν διοικητικό πρόστιμο στους αιτητές. Όπως προκύπτει και από τα γεγονότα της υπόθεσης (βλ. και παράρτημα 41 στην ένσταση των καθ' ων η αίτηση), στις 7.1.2013, οι αιτητές υπέβαλαν γραπτώς τις παραστάσεις τους σε σχέση με την προς αυτούς επιβολή διοικητικού προστίμου, είχαν δε την ευκαιρία να πράξουν τούτο και προφορικά, ενώπιον της Επιτροπής.

Περαιτέρω, ως ήδη ελέχθη ανωτέρω, είναι σαφές ότι με την επίδικη απόφαση ανάκλησης, ημερομηνίας 26.2.2014, η Επιτροπή, υπό το φως της απόφασης στην **ANTENNA LIMITEΔ**, ανωτέρω, επανέφερε σε ισχύ την ήδη από 9.1.2013 ληφθείσα απόφασή της, προς αποκατάσταση της νομιμότητας και χωρίς στο μεσοδιάστημα να έχει προβεί σε οποιαδήποτε ουσιαστικά νέα ενέργεια και/ή έρευνα και/ή επανεξέταση της υπόθεσης. Συνεπώς, με αυτά τα δεδομένα, θεωρώ ότι δεν υπήρχε οποιοσδήποτε λόγος για να παρασχεθεί στους αιτητές εκ νέου το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης, εφόσον η απόφαση ημερομηνίας 9.1.2013 παρέμεινε ουσιαστικά άθικτη. Είναι δε εξίσου σαφές ότι η επίδικη ανακλητική πράξη στηρίζεται σε αντικειμενικά δεδομένα και λήφθηκε ασχέτως της υπαιτιότητας των αιτητών, σε κάθε δε περίπτωση, δεν συνδέεται με την υποκειμενική συμπεριφορά των

αιτητών. Ούτε και θα μπορούσε η προηγούμενη ακρόαση των αιτητών να επηρεάσει εν προκειμένω την κρίση της Διοίκησης όσον αφορά τη λήψη της επίδικης απόφασης. Η απόφαση που σαφώς και συνδέεται με τη συμπεριφορά των αιτητών και λήφθηκε επειδή κρίθηκε ότι υπήρξε εκ μέρους τους παραβίαση των προαναφερθεισών διατάξεων του Νόμου, είναι η απόφαση ημερομηνίας 9.1.2013, για την οποία, ως ήδη ελέχθη, σαφώς και παρασχέθηκε προς αυτούς το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης.

Στην **Φρειδερίκη Γιαγκοπούλου ν. Δημοκρατίας κ.α. (1998) 4 Α.Α.Δ. 1225**, το Ανώτατο Δικαστήριο, με αναφορά στο **Σύγγραμμα του Μ. Στασινόπουλου, Το Δικαίωμα Υπερασπίσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών, 1974**, επεσήμανε τα εξής σχετικά επί του υπό συζήτηση θέματος (η έμφαση προστέθηκε):

«Κατά το Μ. Στασινόπουλο (σελ.182, ανωτέρω) η νομολογία κατέχεται από εμφανή τάση να επεκτείνει το δικαίωμα ακρόασης και πέραν των υποθέσεων πειθαρχικής ή οιονεί πειθαρχικής φύσης, τόσο για τους υπαλλήλους, όσο και για τους λοιπούς δημόσιους λειτουργούς ή όργανα του κράτους ή τους ευρισκομένους σε ειδική σχέση προς κάποια δημόσια υπηρεσία. Όρος για την επέκταση αυτή είναι το ότι στα πιο πάνω πρόσωπα αποδίδεται είτε ππαίσμα, είτε οιαδήποτε ευθύνη για την επικείμενη απόφαση της Διοίκησης. Αν το στοιχείο αυτό ελλείπει, η νομολογία δεν απαιτεί κατά κανόνα

ακρόαση. Ανάλογος κανόνας, σύμφωνα πάντα με το Στασινόπουλο, διέπει τη νομολογία και για τους λοιπούς διοικουμένους. Αναζητεί η νομολογία πάντοτε κάποια, έστω και αμυδρά, υπαιτιότητα ή ευθύνη του διοικουμένου για τη λήψη του κατ' αυτού απειλούμενου μέτρου. **Ακρόαση δεν απαιτείται κατά κανόνα αν η επικείμενη πράξη, αν και δυσμενής, λαμβάνεται ασχέτως προς την υπαιτιότητα του διοικουμένου** (Μ. Στασινόπουλος, ανωτέρω, σελ. 182).».

Περαιτέρω, ιδιαίτερα κατατοπιστική επί του θέματος είναι και η απόφαση στην **Φώτος Χατζηδημητρίου ν. Δημοκρατίας (1999) 3 Α.Α.Δ. 361**, όπου το Ανώτατο Δικαστήριο, με αναφορά σε νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, τονίζει τα εξής (η έμφαση προστέθηκε):

«**Το Ελληνικό Συμβούλιο της Επικρατείας δεν έχει αναγνωρίσει απόλυτο δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης** για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που δεν συνάδει με τα δικαιώματα ή τα συμφέροντα του διοικουμένου.

Στην απόφαση 2594/1977 τέθηκε για πρώτη φορά η βασική επί του ζητήματος αρχή της νομολογίας του Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία **το δικαίωμα ακρόασης εφαρμόζεται μόνον όταν η διοικητική κρίση, "δυνάμει της οποίας εκδίδεται η θίγουσα τον διοικούμενο πράξη, σχηματίζεται επί τη βάσει εκτιμήσεως της υποκειμενικής συμπεριφοράς του διοικουμένου, όχι δε και όταν διαμορφούται βάσει καθαρώς αντικειμενικών δεδομένων"**. (Βλ. Ι. Σαρμά "Συνταγματική και Διοικητική Νομολογία του Συμβουλίου της

Επικρατείας", Β΄ Έκδοση, σελ. 618). Όπως αναφέρθηκε στην απόφαση 2594/1977,

"Η διάταξις αυτή - του άρ. 20.2 - επιβάλλουσα την προηγούμενην ακρόασιν του ενδιαφερομένου προ πάσης ενεργείας ή μέτρου εις βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων αυτού, δεν έχει εφαρμογήν προκειμένου περί κηρύξεως αναγκαστικής απαλλοτριώσεως, ή περί μερικής ανακλήσεως αυτής - ως εν προκειμένω -, διότι επί των περιπτώσεων τούτων η κρίσις περί της συνδρομής των νομίμων προϋποθέσεων και περί του ενδεδειγμένου της κηρύξεως της απαλλοτριώσεως ως και της εκτάσεως αυτής διαμορφούται επί τη βάσει δεδομένων αντικειμενικών, ουδόλως συνδεομένων προς υποκειμενικήν τινά συμπεριφοράν των ενδιαφερομένων ή επί της οποίας προηγουμένη ακρόασις αυτών να επιδρά επί την διαμόρφωσιν της κρίσεως της διοικήσεως."

Παρόμοια αναφέρονται και στο **Σύγγραμμα του Ε. Σπηλιωτόπουλου, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, 7^η έκδοση, σελ. 162-163**, όπου τονίζεται ότι η προηγούμενη ακρόαση του διοικούμενου είναι αναγκαία στην περίπτωση ατομικών διοικητικών πράξεων που περιέχουν ρύθμιση που συνδέεται με την υποκειμενική συμπεριφορά του ενδιαφερόμενου και όχι όταν η κρίση του διοικητικού οργάνου στηρίζεται σε αντικειμενικά δεδομένα.

Συνακόλουθα, και υπό το φως των πιο πάνω, ο προβαλλόμενος λόγος ακύρωσης κρίνεται αβάσιμος και απορρίπτεται.

Καταλήγω λοιπόν ότι ουδείς εκ των προβαλλόμενων λόγων ακύρωσης ευσταθεί.

Κατά συνέπεια, η προσφυγή αποτυγχάνει και απορρίπτεται με €1500 έξοδα υπέρ των καθ' ων η αίτηση και εναντίον των αιτητών. Η προσβαλλόμενη απόφαση επικυρώνεται δυνάμει του Άρθρου 146.4(α) του Συντάγματος.

Φ.ΚΩΜΟΔΡΟΜΟΣ, Δ.Δ.Δ.